

Το εννεάμηνο και ο Τρύγος

Του ΗΛΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ... Ανοιξη και θέρος, λέξεις και εικόνες κουράστηκαν να με υπηρετούν, κι εγώ μαζί τους. Εαρινή λεξιλαγνεία, θερινή διακειμενικότητα, βιωματική ιστοριοδιφία και εκτόνωση... Ολο το καλοκαίρι δε μ' αφήσανε να ονειρευτώ η βοή και τα ανούσια ακούσματα μιας άοινης γενιάς, μαραμένης: *Η αγάπη βλέππει σοβαρά την υγεία σου...*

Στον σεπτεμβριάτικο απολογισμό, στον τρύγο, με κατακλύζει μια απέραντη χαρμολύπη του δαμινοῦ, μπδαμινοῦ... *Τρυγώ το εδραγατεύσασιν τρεις χρόνους οι οφθαλμοί μου...* κάθε πράγμα στον χρόνο του – και το δωρικό του αφάνταστου, και το λιτό του στερημένου, και ο βυζαντινός κόρος του άμετρου, και ο αστόχαστος λυρισμός, και το παν μέτρον του σοφοῦ. *Χρόνω τρυγὰς τον βότρυν εκ της αμπέλου, χρόνω τον άσταχυν, το βάλαμον, το κρίνον η κλόη χρόνω, λέω και εγώ μαζί με τον φιλάμπελο Φιλί μου.* Και όμως επιμένω μέσα στα ερημάμπελα: *η αγάπη πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ελπί-*

▲ «Εύρηκα τον Σεπτέμβριον τον να τρυγά απ' το αμπέλι...». Ο Σεπτέμβριος τρυγητής και το ζωδιακό σύμβολο του Ζυγού. Μικρογραφία χειρογράφου τον 1346. Μονή Βατοπαιδίου, Αγιον Ορος.

◀ Ο Σεπτέμβριος Αηνοβάτης. Πλάι, το σύμβολο του ζωδίου του Ζυγού. Εικονόγραμμα ημερολόγιο Bedford Hours, περ. 1425. Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο (πηγή: T. P. Higuera, «Medieval Calendars». Εκδ. Weidenfeld & Nicolson, London).

► «Θέρος, τρύγος, πόλεμος». Ο Σεπτέμβριος στο «Καλαντάρι του 1947 με παροιμίες των μηνών», με ξυλογραφίες του Σπύρου Βασιλείου και λαογραφικά του Δημ. Σ. Λουκιάτου.

ζει, πάντα υπομένει, η αγάπη ουδέποτε εκπίπτει.

Σιωπή.... Ο Σεπτέμβρης με το δάκτυλο στα χείλη μου λέει να σιγήσω, καλώντας με ν' αφουγκραστώ, ν' αφήσω να ακουστεί η αγαπτική βοή τρυγητών ληνοβατών μέσα στη μέρα που μικραίνει. Κι εγώ παίρνω την τσάντα με καλοξυσμένα τα μολύβια για την πρώτη τάξη και συλλαβίζω πάλι απ' την αρχή την αλφαβήτα μας...

Αρχή του χρόνου, του αδηφάγου τρυγητή Κρόνου, αρχή των ρω.... Και, ώ τι έκπληξη, ο Σεπτέμβρης απροσδόκητα μου το υπενθυμίζει! Και πάλι η εννεάμηνη διάρκεια, Σεπτέμβρης-Μάης, το εννεάμηνο του ρω. Μέσα στον τρύγο, μέσα στον μήνα των ληνών και των αισθήσεων, ο τρυγητής κρασο-Σεπτέμβρης μου συστήνεται:

Μην με βλέπετε τώρα δαμινό, δείτε με τον Μάη, σε ένα εννεάμηνο. Δείτε με τότε, όταν ο οίνος πίνεται δροσερός μέσα στον καύσωνα κι είναι τα κάματα βαρέα. Πόσους κεφαλόδεσεν, πόσους ο οίνος έπαιξεν, οι οφθαλμοί το δείχνουν

πόσους μέθυσε, και πόσοι παραπίπτουσι και κοιμώνται στους δρόμους.

Η δύναμη του Σεπτέμβρη-οίνου αναδεικνύεται στον ένα το μήνα της Ινδίκτου, τον Μάη. Μα κι ο ίδιος ο Σεπτέμβρης είναι πια ένα το σ μήνας, και μόνο κατ' όνομα έβδομος. Το εννεάμηνο της δύναμης και της γέννησης της ζωής στην απόλυτη συμβολική του διαπλοκή. Τρυγώ, πατώ, συνθλίβω, θερίζω, κόβω τον καρπό, όλα τους υποβάλλουν το τέλος και την αρχή, στο τέλος και στην αρχή ενός άλλου ενιαυτού, με πρώτο μήνα τον Σεπτέμβριο. Τρυγώ, πατώ, δηλωτικά του διονυσιακού θανάτου και της έκθλιψης του θείου βότρου - αλλά και της μετουσίωσης του γλεύκους σε πνεύμα, της μετάβασης σε μιαν άλλη ζωή πνευμάτων. Ληνός πάντα σήμαινε και τάφος. Και το νέκταρ, σύμφωνα με το έτυμόν του, διασχίζει, νικά τον θάνατο (nek=θάνατος, ter=διασχίζω). Η πέραν του ληνού/τάφου ζωή ευχαριστιακά ατελεύτητη, που, ακόμη δαμινή στα μάτια μας, σε ένα εννεάμηνο

θα φανερώσει την απόλυτη δύναμή της μέσα στον ηδονικό παράδεισο του Απρίλη-Μάη.

Πρωτάκι σκολιάρουδι, καλά σε δασκαλεύει ο Ινδικτος...

Και τέλος, πριν σκολάσω, πρώτη μέρα στο σχολείο, να η εικόνα σου μέσα στον ληνό, στα εννεάμηνά σου (κιόλας εννεάμηνο... χρόνε Κρόνε!). Κάνω σπονδή από το ύστατο γλεύκος του πατητηριού, που μόλις σου χαλάσαμε. Νέκταρ, νεκύσια προσφορά από τα αμπέλια σου, στον παρά τοις Κρησί Νεκύσιο μήνα, ή στον, αμέσως επόμενο, αγαπημένο σου Σεπτέμβρη. Μα, βλέπω ακόμη να πατούνε τα σταφύλια οι ληνοβάτες, που από τα χείλη τους βγαίνουν ρυθμοί μελωδικοί, ξεκύλισμα χαράς από την ευτυχία της ψυχής τους. Κυλά ο μούστος, κι από το αγγείο η πνώ αν-ηδονεί γλυκά ως τα αυτιά μας, κι είναι χαρά στα μάτια το χρώμα της πορφύρας. Κι όταν πίνεται, θέλγει τη γεύση και την αφή, την συγγενίδα της, κι έτσι προσφέρει ευχαρίστηση σε όλες τις αισθήσεις, κι εξερεθίζει ξυπνώντας κάθε ηδονή. Πριν

από εννιά μήνες, με ηδονή το 'χες ρουφήξει διαβάζοντάς το, περήφανος για μένα και τους τρυγητές, τα σκολιάρουδια φίλους μου. Δαφνοπάτης, Σταφυλοπάτης...

Φίλοι μου αγαπημένοι, η αγάπη πάνυ ωφέλιμος, δεν βλάπτει... Διώκετε την αγάπην. Κραταιά ως θάνατος αγάπην... Και δίπλα στο υπολήνιο του Σεπτέμβρη το ποτήρι βοά και μας φωνάζει: Υπνώεις, ω 'ταίρε, το δε σκύφος αυτό βοά σε, έγρεο, μη τέρπου μοιριδίη μελέτη. Κοιμάσαι, φίλε μου, ξύπνα, έγρεο, φτάνει πια να μελετάς τον θάνατο... Τρύγα την αγάπη.

Εύρηκα τον Σεπτέμβριον του να τρυγά απ' το αμπέλιον εκράτειν εις το χέριν του καλάθην και μαχαίριν και εις το άλλο χέριν το χαρτίν και ήσαν οι λόγοι τούτοι: Τρυγώ το εδραγατεύσασιν τρεις χρόνους οι οφθαλμοί μου, και τον καρπόν του τρώγω τον, πίνω και το γλυκύν του. (Λίβιστρος και Ροδάμνη, 14ος αι.)

Σεπτέμβριος άνδρας και αυτός, εύμορφος την ειδέαν, την ηλικίαν μέτριος, ρώμην σώματος είχεν, ασκέπαστος γαρ ήπνε, δεμένος με μανδήλιν, διά να κρατή τας τρίχας του, να μην τον εμποδίζουν, ξυπόλητος, υγιερός, πλυμένοι του οι πόδες, κοντόχιτος, κοντόπαλτος, σφικτά διεζωσμένος και τον ληνόν επάστρεψεν, σταφυλάς ρίχνει έσω και τούτους κατεπάτειν με πτύον εν τη χείρα. Και εις το άλλον του χέριν το χαρτίν και έγγραφαν τούτοι οι λόγοι: Ει τις με βλέπει δαμινόν, τον Μάην ας με ρωτήση, τότε ένι ο οίνος δροσερός, τα κάματα βαρέα. Πόσους κεφαλόδεσεν, σιμώνται εις κραββάτιν, πόσους ο οίνος έπαιξεν, οι οφθαλμοί το δείχνουν, και πόσοι παραπίπτουσι, κοιμώνται εις τας ρύμνας.

(Τα ειδέα των δώδεκα μηνών, 15ος αι.)

▼ Εμπορικό πλοίο που μεταφέρει βαρέλια κρασιού. Ανάγλυφο του 2ου αι. μ.Χ. Trier, Τοπικό Μουσείο Ρήνων (πηγή: «Ιστορία του Ελληνικού Έθνους», Εκδοτική Αθηνών).

